

FANJİN 2025

DİYARBAKIR BAROSU
KADIN HAKLARI MERKEZİ
MART 2025

Bu yayının hazırlanmasında emeği geçen,
Diyarbakır Barosu Kadın Hakları Merkezi
üyeleri ve çalışanlarına
teşekkür ederiz.

Yayına Hazırlayanlar:

Avukat Cansel TALAY

İletişim: Lise Cad. 4. Sk. Güneş 2009 Apt.
A/Blok No: 1 Yeniřehir/DİYARBAKIR

Tel: 0 (412) 224 44 41

k hm@diyarbakirbarosu.org.tr

dbkadinhaklari

dbkadinhaklarimerkez

İÇİNDEKİLER

Peşgotin /Raperin AKENGİN.....	4
Tarihçe.....	5
Mehla Qore/Dicle GENCAN.....	6
Arkada Bırakmadan/Cansel TALAY	13
İrem'in Kadrağı / İrem İLHAN.....	16
Deniz Fenerleri/Fehmile DANIŞ	17
Afet Dönüşüm Süreçleri ve Aile Konutu /Şilan ÇELİK.....	18
Kadınlar ve Böcekler /Evindar ÇAKIL.....	22
Tedirginlik/ Buse TEKCANÖZÜ.....	23
Masallar, Yazarlar ve Kadın Kahramanlar/ Elif ARIK	24
Şevval ÜMİT'in Kaleminden / Şevval ÜMİT.....	32
X-ZOOMER ve Fütürist Nostalji/ DİCLE GENCAN.....	35
Bulmaca/ Raperin AKENGİN.....	40
Aile Yılı/ Zilan ESEN	42
Yeniden Doğuş Değ/ Sidar ENEŞ	45

Pêşgotin

8'ê Adarê Roja Jinên Kedkar ên Cîhanê ji bo hemû jinan di tekoşîna nasname, jîyan û azadîyê rojek girînge. Di navenda têkoşîna civaka azad de tekoşîna jinan heye û wateya dîrokî ya 8'ê Adarê zani û xwedî derdikeve. Îro çalakîya meşê, li mitîng, govend, listîk û stranan de ev tekoşîn xwe tîne ser ziman.

Jinen xurt yên Neolîtîk demên pêş de hat qelskirin lê di sedsala 21'an de rastîyeke neçarî ya têkoşîna jinê ye ku wê bi hişmendî û îradeya xwe bi dawî bibe. Em bawerin emê vê rastîyê ewil li meydana dawîkê her aliyê civakê de bi biryardarîyek xurt nîşan bidin.

Sala 2024'an di salên dawî de sala herî zêde ya kuştina jinan qewimî. Şîdeta li ser jinan û kuştina jinan roj bi roj zêde dibe û ev tiştên diqewimi ji ber kû hegemonyaya mêran e. Em dibêjin li dijî qirkirinê bi perwerdekirina xwe di navend, komele, sazî û warên din de, Em bi hînbûna dîrok û siyasetê û bi rêxistinîbûnê têdikoşin û em ê li ber xwe bidin. Li dijî zîhnîyeta desthilatdar emê emê zîhnîyeta azadiya jinê biparêzin û li civakê belav bikin. Rêxistina jinan û helbet rêxistina jinên kurd, di vê têkoşîna dîrokî bi destkeftiyên realîst tacîdar bike. Nav di beşê têkoşîna Navenda Mafên Jinan heye û emê berpirsyariya mezin hildin ser milên xwe û mezinahîya baweriya me jî ber kû pratîkên me yên berê ye.

Wek hiqûqnasên jin îsal jî, li hember destavêtin, hetikandin, kuştin û tundiya wek fîzîkî û derûnî yên li ser jinê yên ku encama inkar kirina heyîna jinê ne em ê têkoşîna xwe berdewam kin. Em ê bi piştgiriya jinanê li hember dadweriya mer dadweriya rastîn pêk bînin.

Li aliyekî di vê pêvajoya zehmet de têkoşîna me berdewam dike li aliyê din tekîlî danîna me ya bi hev re ya bi pîvana hunerî ango Fanjinê ji bo we, bi berhemên ku ji we hatine me berhevkirine em pêşkeşî we dikin. Em hevî dikin ku Fanjina ku pêkhatina jin û hunerê yê em ê bi kêf û şanazîyê bixwînin û berdewam kin. Em dibêjin jiyaneke nû pêkan e. Em we û Fanjinê bi hev re dihêlin. Bi piştgiriya jinanê û hezkirine ve...

Jin, Jîyan, Azadî

Tarihçe

Diyarbakır Barosu Başkanlığı'na bağlı olarak 1996 yılında “Kadın ve Çocuk Komisyonu” adıyla kurulan merkezimiz 2000 yılından itibaren “Kadın Hakları Danışma ve Uygulama Merkezi (KHM)” olarak çalışmalarını sürdürmektedir. Çalışmalarımızın temel dayanağını Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW), BM Kadınlara Karşı Şiddetin Tasfiye Edilmesine Dair Bildiri, Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi) ve benzeri uluslararası belgeler ile 6284 sayılı yasa gibi ulusal düzenlemeler oluşturmaktadır.

Merkezimiz Avukatlık Kanununun 76. maddesi ve devamında tanımlandığı şekilde bilgilendirme ve hukuki yardım yoluyla; İstanbul Sözleşmesi ve 6284 sayılı yasa ile tanımlanan fiziksel, cinsel, psikolojik, ekonomik, sosyal, kültürel ve benzeri her türlü şiddete maruz kalan veya kalma tehdidi altında bulunan ve ekonomik güçlük yaşayan kadınların insan haklarının korunması ve hak arama özgürlüklerinin en üst düzeyde yaşama geçirilmesini sağlamayı amaçlamaktadır.

Bunun yanı sıra mesleki, kurumsal ve uygulamaya yönelik çalışmalar ve araştırmalar yapmak, bunları yayımlamak, kampanya düzenlemek, raporlama çalışmaları yapmak, ulusal ve uluslararası kuruluşlarla işbirliği yapmak, ortak etkinlikler-panel-konferans düzenlemek ve yapılan çalışmaların medyaya ve ilgililere duyurulmasını sağlamak gibi faaliyetleri de sürdürmektedir. Diyarbakır Barosu KHM kurulduğu günden beri kadına yönelik her türlü şiddet biçimleriyle mücadele etmekte ve kadınlara karşı işlenen cinsiyetçi suçların cezasız kalmaması için yargılama süreçlerinde mağdur/müştekinin yanında yer alarak faillerin cezalandırılmasını, hukuksal önlemlerin alınmasını ve gerekli düzenlemelerin yapılmasını da desteklemektedir. Diyarbakır Barosu KHM çalışmalarını; gönüllülük ve dayanışmayı esas alan bir anlayış ile kadın mücadelesi nin birikimi ve ilkeleriyle sürdürmektedir.

Mehla Qore

- *Merhaba Fatma Çelik, öncelikle röportaj teklifimizi kabul ettiğiniz için teşekkür ederim. Sizi ve çalışmalarınızı araştırdım, inceledim. Hem belgesel filmlerinizi de hem de fotoğraf ve video projelerinizde hafıza, kimlik, toplumsal cinsiyet ve kadın mücadelesi gibi konuları ele alış biçiminiz çok etkileyici. Sanatınızın bir yönüyle tanıklık, bir yönüyle de direnişin bir parçası olduğunu hissettim. Özellikle Kürt kadınlarının hikâyelerini görünür kılma çabanız ve bunu hem görsellikle hem de anlatıyla birleştirmeniz çok değerli. Biraz kendi yaşam öykünüzü anlatabilir misiniz?*

Merhaba, ben de hukuk alanında yürüttüğünüz kadın mücadelesi ve derginizin kapsayıcılığı için teşekkür etmek istiyorum. Çocukluğum sur içinde geçti. Oradaki komşu kadınların organik dayanışma ilişkilerinin ve 90'lı yıllardaki Hizbullah eliyle yaratılan çatışma ortamının ortasında bir çocukluk geçirdim. Bunların hayatımı nasıl şekillendirdiğini ve bahsettiğiniz meselelere yönelme motivasyonumu nasıl belirlediğini şimdiden bakarken anlayabiliyorum.

Daha sonra Malatya'da PDR bölümünü okudum ve 2009'dan bu yana rehber öğretmen olarak görev yapmaya devam ediyorum. 2010-2017 yılları arasında yoğun olarak çeşitli STK'larla işbirliği içinde çocuk ve kadın alanında sanat temelli psiko-destek çalışmalarında yer aldım. Ezidi kampında 2 yıl gönüllü çalışma yürüttüm. Bu alanda yürüttüğüm çalışmalarımın da sanat çalışmalarım ile kesişerek birbirlerini zenginleştirdiğini söyleyebilirim.

Fotoğraf ve video alanına gelirse 2012 yılında Narphotos fotoğraf kolektifiyle yollarımın kesişmesi de üretimlerimi oldukça zenginleştirdi. Kolektif Türkiye'nin hafızasına, gündemine kişisel mesafelerden bakan bir yerde duruyordu. Daha sonra pandemi sürecinde ajansı kapattık, ama ajansta birlikte çalışan kadınlar olarak bir arada durmaya devam ettik ve Zîn Kolektifi kurduk. Şimdi ülkenin ve dünyanın bu oldukça kötü olan gidişatında yan yana durarak birbirimizi güçlendirmeye, morallendirmeye ve birlikte işler üretmeye çabalıyoruz.

- Kadınları, özellikle Kürt kadınlarının hikâyelerini anlatmaya sizi iten ne oldu?

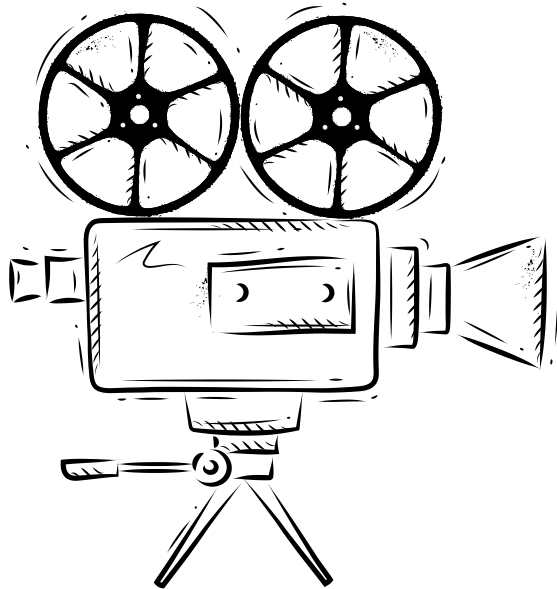
Kadınlarla üretmek, hafızanın nasıl kurulduğuna bakmak, ana akım tarih söylemine kendi sözümle birlikte başka kadın ve kişilerin sözlerini sızdırmaya çalışmak benim için her zaman heyecanlı olmuştur. Kendi hikayemi açık, şeffaf ve etik bir şekilde anlayabilmek ve anlatabilmek için doğru yerler bulmaya çabaladığımda o alanlara en yakın duranların hep kadınlar olduğunu fark ettim. Kendimi rahat hissettiğimde yapmak istediğim şeye daha cesaretli olduğumu fark ettim. Maalesef ki sanat dünyası da her alanda olduğu gibi erkeklerin güç gösterdiği bir alan. Zorlandığım, tıklandığım anlarda hikayelerini kaydettiğim, fotoğrafladığım kadınlardan güç alıyorum. Onların sesini kendi sesimle harmanlayarak aslında büyötmeye çalışıyorum. Büyük anlatıların ve sözlerin yanına, önüne, arkasına küçücük sözler ilıştirmeye çabalarken aslında o küçücük söz ve alanlara tutunabileceğimizi, oraları büyütebileceğimizi ve belki de çıkışı oralardan bulabileceğimizi düşünüyorum.

- "Mehla Qorê" adlı belgeselinizde, çocukluk anılarınız ve Suriçi'ndeki yıkım üzerinden hafıza ve mekan ilişkisini ele alıyorsunuz. Bu belgeseli çekerken kişisel hafızanızla toplumsal hafıza arasındaki kesişimi nasıl deneyimlediniz? Suriçi'nin dönüşümü ve yıkımı, sizin için nasıl bir duygusal ve anlatısal sürece dönüştü?

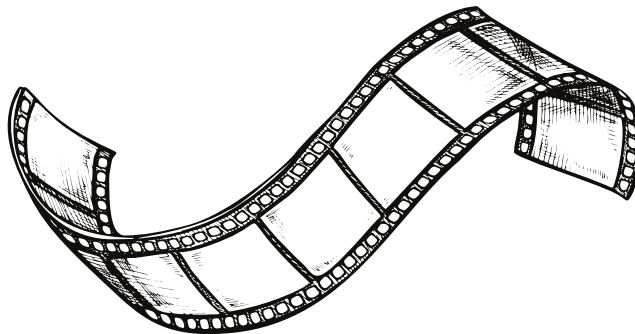
Mehla Qorê'nin benim düşünme, mekanı algılama ve ilişkileri belirleme şeklimi etkilediğini söylemiştim. Benim için çok özel bir mekandı orası. Bir çeşit güvenli alanım, evim gibi. Ama bu özlemini duyduğum bir ev, belleğimin her an yeniden kurduğu. Bu kendi hızında her an dönüşen mekanın bir savaşla yok edilmesi benim açımdan sindirmesi çok zor birşeydi. Benim belleğim elbette içinde yaşadığım topluma da ait ve birlikte şekilleniyor, haliyle ayrık, tek başına değil. O mahalle ile ilgili hep bir iş yapmak istiyordum, hatta 2014'te çocukluğumda milyon kere yürüdüğüm güzergahı fotoğraflamıştım. İyi ki. Ama böyle bir iş yapacağımı asla düşünemezdim. 2021'de bir grup kadınla işler yapmaya kalkıştığımızda (kulaktan kulağa kadın filmleri) onlardan da aldığım cesaretle bu işi yapmak istedim. Kendime o mahallenin artık olmadığını kabullendirmek istiyordum aslında, yapma motivasyonum buydu. Ve eski haliyle hatırlamak, bunu kaydetmek istiyordum. Yengemle ve annemle görüşmeler yapınca birçok şeyi yeniden düşünmeye başladım. Annem orayı asla hatırlamak istemiyor, yengem oraya mistik anlamlar yüklüyor, kavramlar birbirine karışıyor ve anlatılarda bir sürü boşluk var. Hafıza tam da böyle bir şey dedim.

- "Bir Tribün Hikâyesi" belgeselinizde, çatışmaların en yoğun olduğu 2016 yılından Amedspor'un taraftarlarının direnişini ve dayanışmasını izliyoruz. Bu belgeselin yapım sürecinden ve kamera arkasından bahsedebilir misiniz?

2016 yılı bu coğrafyada yaşayan herkes gibi benim de hayatımın en zor yılıydı. Gündemi de takip etmeye çalışan fotoğrafçılar olarak işlevsizdik üstelik, çünkü fotoğraf makinemizi o dönem hiçbir yere sokamıyorduk. 3 kişinin bir araya gelemediği o yıl Amedspor nefret söylemi ve buna karşılık bir kimlik takımı olarak sahiplenişi ile büyük kitleleri etrafında topluyordu. Sokakta söylenilemeyen her söz tribüne taşınyordu. Gençler gece gündüz çalışarak tribüne alınmayacak pankartlara son kuruşlarını ve emeklerini harcayarak sözlerini bir şekilde ulaştırmaya çabalıyordu. Bu bizi hem çok etkiledi hem de o gençlerle olmak bize de iyi geldi. Aylin Kızıl'la birlikte her hafta maçlara gidiyorduk. Kameraları sokmak yasak olduğu için gençler gizlice sokuyordu bizim için. Fotoğraf çekmek için gittiğimiz tribünlerde fotoğrafın yetmediğini fark edince ses ve videoyu da işin içine kattık. İkimizin de bir video belgesel deneyimi yoktu, sadece çekmek istiyorduk ve çekiyorduk. Emin olduğumuz tek şey profesyonel Amedspor oyuncularının değil taraftarlarının hikayesini yapmak istediğimizdi. Çünkü aslında Amedspor tam da onu destekleyenlerin söylemlerinden beslenen ve buradan nefret söylemine maruz kalan bir futbol takımı. Futbolun eril dünyasında her ne kadar gençler bunu dönüştürmek için çabalasalar da zorlandığımız çok şey de oldu. Çünkü kadınlar ne kadar görünmek istemiyorlarsa erkekler o kadar görünür olmak istiyor. Bu da bizim hikayemizi nasıl anlatmak istediğimize dair müdahalelere yol açıyordu. Fakat günün sonunda filmi izlettiğimizde genel olarak olumlu geri dönüşler aldık onlardan da. Çünkü bütün süreçte onlarla iletişim halindeydik, bir sorun yaşandığında konuşuyor, nasıl yaklaştığımızı her aşamada anlatmaya çalışıyorduk. Günün sonunda bir ekip olarak filmi birlikte yaptık.

- *Diyarbakırlı bir kadın sanatçı olarak, bölgenin sosyo-politik dinamikleri ve kadın hareketleri, çalışmalarınızı nasıl etkiliyor? Özellikle Kürt kadınlarının yerel mücadeleleri ve dayanışma ağları, sanatınıza nasıl ilham veriyor?*

2010 yılından bu yana birçok kurumla ortaklaşmış, kadınlarla üretmiş biri olarak elbette en büyük gücü kadınların mücadelesinden aldığımı belirtmeliyim. Diyarbakır birçok alanda kendi örgütlü ağlarını iyi kurabilmiş bir şehir. İstedığınızde erişebileceğiniz çeşitli kurumları var. Erişilebilirlik çok önemli bir mesele. Benim gibi bağımsız üreten bir sanatçının işlerini rahatla sürdürebilmesi, şehirde kurumlar arası rahat hareket edebilmesi, projeler tasarlayıp yürütebilmesi için bu elzem. Kadın kurumlarının ve örgütlülüğünün güçlü olmasının şehirdeki birçok kurumun işleyişine etki ettiğini görebiliyoruz. Elbette alınacak çok yol, verilecek çok mücadele var. Birlikte görmeye, tartışmaya ve yan yana durmaya devam ettikçe yol alabileceğiz. Hala tıkandığımız çok nokta var. Aşırı politik bir şehir olmasının mücadeleye ve örgütlülüğe katkısının yanı sıra birbirimizi ve dışarıyı daha açık bir yerden görmemizi de bazen zorlaştırdığını düşünüyorum. Daha çok konuşmaya ve yan yana gelmeye ihtiyaç var. Elbette tüm bunlar üretimlerimi çok belirliyor. Yapma şeklimle birlikte içeriklerini de. Ürettiğim işlere geri dönüp baktığımda hepsi gündemin bir yansıması gibi. Ne üreteceğime de nasıl üreteceğime de odamda oturup tek başıma ben karar veremiyorum. Bundan asla rahatsız değilim. Ama öyle zamanların da hayalini kuruyorum.

- *Sizin için sanatın nasıl bir anlam taşıdığını sormak istiyorum. Sizin için fotoğraf ve belgesel üretmek sadece bir anlatım biçimi mi, yoksa bir mücadele yöntemi mi? Bu iki alanın sizde nasıl birleştiğini merak ediyorum.*

Sanat benim için öncelikle bir anlama ve görme biçimi, bazen baş etme ve güçlenme yolu ve en nihayetinde anlatma biçimi. Çevremde olup biten, tanık olduğum onlarca hikaye var. Birçoğu çok ağır hikayeler. Bunların üzerine oturup öylece düşünmeye çalışırsanız sindiremezsiniz, midenize oturur. Sanat duyguları size yumuşatarak sunuyor gibi geliyor bana, böylelikle o hikayeyi alıp ileriye taşıyabiliyorsunuz. Çünkü derdimiz bu hikayelerin unutulmaması, daha çok konuşulması, duyulması, görülmesi. Öte taraftan mücadele dolu bir yığın hikaye var, bu hikayelerin de başkalarına bulaşmasını, o inancın ve umudun yayılmasını istiyoruz. Aslında en temelde hikayelerimizi birbirimize anlatıyoruz. Böylelikle her defasında kendi hikayemizi yeniden kuruyoruz. Fotoğraf, video, ses şuan benim kullanabildiğim araçlar. Başkaları başka araçlar kullanır. Ama mesele ortak gibi geliyor bana, sözümüzü ve dayanışmayı elden ele büyütmek, toplumsal hafızayı kendi hikayelerimizle ve mücadelemizle yeniden yeniden kurmak.

Av.Dicle GENCAN

Kayapınar Belediyesi tarafından 8 Mart Dünya Kadınlar Günü etkinlikleri kapsamında düzenlenen kurumlar arası kadın voleybol turnuvasına baromuzu temsilen kadın voleybol takımımız katılım sağladı. Final karşılaşmasında rakibini 3-0 mağlup eden takımımız turnuvanın şampiyonu oldu.

Arkada Bırakmadan !

Hareketli ve sarımtırak coğrafyamızda toplumsal dönüşümler çoğu zaman keskin kırılmalarla değil, iç içe geçmiş veya paralel gelişmiş ve zaman alan süreçlerle gerçekleşir. Kadın mücadelesi ile LGBTI+ hareketinin ortaklığı da böyle bir dönüşümün parçasıdır. Bunu bir tercihten ziyade, toplumsal yapının doğal bir sonucu, bahçenin yabancı gülü olarak görmek gerekir. Çünkü her iki hareket de benzer baskı mekanizmalarıyla karşı karşıya kalmış, tarih boyunca benzer direniş biçimlerini geliştirmiştir. Ortak mücadele artık politik bir seçenek değil, hayatın ve hakikatin ta kendisi, toplumsal yapının biricik dinamitidir.

Kadın hareketi ve LGBTI+ mücadelesi, başlangıç noktaları açısından farklı görünse de, temelde aynı kümülatif ve dikta yapıya karşı odaklanmış örgütlenmiş mücadelelerdir : Cinsiyet ve cinsel yönelim üzerinden şekillenen toplumsal hiyerarşi.

Feminizm, kadınların toplumsal cinsiyet rollerine sıkıştırılmasına, emeğinin değersizleştirilmesine ve bedenleri üzerindeki tahakküme karşı çıkarken; queer kuram, heteronormatif düzenin belirlediği sınırları sorgular ve toplumsal cinsiyetin kendisinin nasıl inşa edildiğini açığa çıkarır. Judith Butler'ın (Cinsiyet Belası) dile getirdiği gibi, toplumsal cinsiyet ne biyolojik olarak belirlenmiş bir gerçekliktir ne de bireysel bir seçim meselesidir; toplumsal pratikler içinde sürekli yeniden kurulur. Kadın olmak da, erkek olmak da, heteroseksüel olmak da, queer olmak da toplumun dayattığı normlar çerçevesinde anlam kazanan kimliklerdir. Dolayısıyla, kadın mücadelesi ve queer direniş, farklı yönlerden aynı yapıyı sorgulayan mücadelelerdir. Eylem ve örgütlenme biçimleri, toplumsal yapı tahayyülleri ve jargonları birbirinden türemiş ve ortaklaşmıştır. Bütün bu çıplak hakikatı göz ardı edip kadın özgürlüğünü savunurken cinsiyet rollerinin sabitliğini kabul edemeyiz; cinsiyet rollerinin sınırlarını sorgularken de kadın mücadelesini yok sayamayız. Feminist bir dünya tahayyülü, aynı zamanda heteronormatif sistemin dışında var olabilen bir dünya tahayyülüdür. LGBTI+ların haklarını savunmadan kadın haklarını güvence altına almak, ya da kadınların karşılaştığı sistematik eşitsizlikleri görmeden lubunyelerin maruz kaldığı ayrımcılığı sona erdirmek mümkün değildir.

Bugün, LGBTI+ hareketinin ve kadın mücadelesinin karşı karşıya olduğu baskılar, dünya genelinde giderek artan muhafazakâr ve otoriter eğilimlerle daha görünür hale geldi. Polonya'da "LGBT-free zones" (LGBT'siz bölgeler) ilan edilmesi, Macaristan'da eşcinsel içeriklerin yasaklanması ve ABD'de trans haklarını hedef alan yasaların, yalnızca lubunyalara yönelik saldırılar değil, aynı zamanda kadın özgürlüğüne de darbe vuran uygulamalar olduğu aşîkardır. Bunları her seferinde afişe etmek ve altını oymak kadın hareketinin ortak mücadeleye ve mücadele aklına boşa düşmemesi adına borcudur.

Çerçeveyi daraltıp boynumuzdaki kement, Türkiye'ye baktığımızda ise 2025'in "Aile Yılı" ilan edilmesi, feminist hareketin ve LGBTI+ mücadelesinin ortak bir tehdit altında olduğunu açıkça gösteriyor. Devletin aileyi tek bir model üzerinden tanımlaması ve bu modelin dışına çıkanları hedef alması, kadınları yeniden geleneksel rollere hapsedmeye çalışırken, lubunyalara varoluşunu kriminalize ediyor. Yasalar yoluyla, medya kampanyalarıyla ve toplumsal baskılarla bu hareketleri birbirinden koparmak isteyen bir düzen var. Ancak, bu çaba beyhude. Çünkü toplumsal cinsiyet eşitsizliğine karşı mücadele eden herkes, aslında aynı baskı sistemine direniyor ve aynı kortejde yürüyor.

Bu kadın hareketi ile queer mücadelenin kesişim noktalarının yalnızca teorik düzlemde değil, pratikte de kendini göstermesinin bir sonucu. Örneğin, Arjantin'de kadın hareketi ve queer aktivizmin birleşimi, 2020'de kürtaın yasallaşmasında büyük bir rol oynadı. Feministlerin "Ni Una Menos" (Bir Kişi Daha Eksilmeyeceğiz) hareketiyle trans aktivistlerin bir araya gelmesi, kürtaın yalnızca cis kadınlar için değil, trans erkekler ve non-binary bireyler için de bir hak olarak görülmesini sağladı. ABD'de Stonewall Ayaklanması, queer direnişin en önemli dönüm noktalarından biri olarak kabul edilir. Ancak çoğu zaman unutulan bir gerçek var: Ayaklanmanın öncülerinden Marsha P. Johnson ve Sylvia Rivera, aynı zamanda feminist mücadelede de aktif roller üstlenmiş, özellikle evsiz trans kadınların barınma hakkı için mücadele etmişlerdi. LGBTI+ hareketinin doğuşu, aslında feminist hareketin ve aklın içinde, yanında filizlenmişti.

Somutlaşmış doğru bir örnekle nefes almak isteyenler İzlanda'da feminist hükümet politikalarına bakabilir bu politikalar, LGBTI+ların toplumsal kabulünü artıran ve yasal eşitliği sağlayan reformlarla birlikte ilerledi. Kadın haklarını merkeze alan politikaların, LGBTI+ları dışlamadığı; aksine, toplumun tüm kesimleri için daha kapsayıcı bir yaşam sunduğu görülüyor. Bu, bize gösteriyor ki, toplumsal ilerleme birbirinden kopuk mücadelelerle değil, kapsayıcı politikalarla mümkün oluyor.

Kadın mücadelesi ile LGBTI+ hareketinin ortaklığı, artık teorik bir tartışma konusu değil; hayatın ta kendisi. Sokaklarda, iş yerlerinde, evlerde, mahkeme salonlarında, yasa tasarılarında, nefret söylemlerinde, bedenlerimize yönelen baskıda bu ortaklığı her gün yeniden deneyimliyoruz. Bu iki hareketi birbirinden ayırmak, sadece politik bir yanılgı değil; aynı zamanda gerçekleşmesi pratikte mümkün olmayan bir talep.

Bu çabaların bugünkü hesaplarına baktığımızda ise gördüğümüz şu, patriyarkal ve heteronormatif sistemin baskıları artarken, bu hareketleri birbirinden ayırmaya çalışanlar, ortak mücadelenin gücünü kırmayı hedefliyor. Ancak burnumuzun dibinde dumanı yeni sönmüş tarih bile denemeyecek “geçmişimiz” bize gösterdi ki, toplumsal dönüşüm, ancak tüm ezilenlerin birbirini tanıması, haklarını ve mücadele yöntemlerini ortaklaştırması ve birlikte hareket etmesiyle mümkün olabilir. Bu gereklilik bir yanlış anlamaya kurban gitmemeli zira birlikte daha güçlü olmamızın nedeni, ortak düşmanlarımızın olması değil; ortak bir yaşamı, eşitliği ve özgürlüğü paylaşmamızdır. Feminist hareketin kazanımları, lubunyalılar için de alan açar; queer hareketin özgürleşmesi, kadınların maruz kaldığı toplumsal baskıları da kırar.

Sonuç olarak, mesele yalnızca bir hak meselesi değil, bir varoluş meselesidir. Sürekli tekrarlanan kadın mücadelesi ve LGBTI+ hareketi birbirinden ayrı düşebilir mi? Ayırdıştığında, ikisi de güç kaybeder mi? şeklinde yinelenen basit cevaplı soruları anlamak içinse sadece tarihe değil, bugüne bakmak yeterli. Mücadele artık akademik bir kavram değil, iç içe geçmiş dibimizde bir gerçeklik.

Ve bu gerçeklik, ancak eşitliğe ve özgürlüğe giden yolda bir diğerini arkada bırakmayınca alan ve anlam kazanıyor.

Av.Cansel TALAY

25 KASIM KADIN YONELIK SİDDETE KARŞI ULUSLARARASI MÜCADEL

SUSMUYORUZ
KORKMUYORUZ
İTAAT ETMİYORUZ

İSTANBUL SÖZLEŞMESİNDEN VAZGEÇMEYİSTİR

#İstanbulSözleşmesiYaşatır

#KadıköyYaşatır

İREM'İN
KADRAJİ

Av.İrem İLHAN

Deniz Fenerleri

Karanlığın ortasını aydınlatan ışık huzmeleriyle bana hep ilginç gelmiştir deniz fenerleri.

Ben ki denizi ilk kez 15 yaşımdan sonra gören biri olarak, deniz feneri görüntüsü veya fotoğrafı gördüğümde dahi, hayal dünyam hareketlenir hemen.

Aklıma karanlık gecelerde yanan ışığı altında, herkesten tüm dünyadan uzak birinin, mutlaka en tepedeki küçük odada mum ışığında bir şiir ya da ne bileyim bir yazı yazdığı gelir hep gözümün önüne.

Yani denizin o yakıcı iyot kokusuna karışıyordur, mürekkebin ve kağıdın/kitabın kokusu da...Küçücük, tuz kokusuyla dolu yalnız odasından, tüm dünyaya bir isyan gibi kalacak olan birkaç satır yazı...

Dedim ya ,mumun o titrek ışığında uzaklara bakan o bir çift göz hayal eder hep, dünyanın sonunun nerede bittiğini? Ve bu dalgalı denizin hangi karaya ulaştığını...Dar ve karanlık merdivenlerinden ağır ağır inerken ve kendi yolunu zar zor bulurken dahi; tam buna tezat bir şekilde-büyük bir görev bilinciyle-karanlıkta yolunu kaybeden koskoca gemilere umut verir ve ışığıyla aydınlatır, onların bilinmez yollarını...

Hayat da böyle değil midir ki? En dik tepeye kurulmuş ve sırtını kayalıklara yaslamış bir deniz fenerinin, en tepesindeki kuledeki gizemli odaya varmaya çalışarak ve varınca da bir mum yakabilmektir belki de kendi bilinmez sürprizlerle dolu hayatımıza...

Ve kuleden aşağıya, ağır ağır bir yılan gibi döne döne inen dar merdiven de bizim biricik hayatımızdır...Bazen düşe kalka, koş-dura ineriz o merdivenden aşağıya...

Aşağıda dalgalanan deniz de; hayatın hem sonu gibidir, hem de yeni ufuklara yelken açacağımız-sonunda ne olduğunu bilmediğimiz- yeni bir yaşam formu gibidir, belki de kim bilir ?

Av.Fehmile DANIŞ

Afet Dönüşüm Süreçleri ve Aile Konutu

6 Şubat 2022 tarihinde gerçekleşen Kahramanmaraş merkezli deprem beraberinde Diyarbakır'ın da olduğu 9 kentimizi etkilemiştir. Deprem sebebiyle yaşanan can kayıplarının neredeyse hepsi yıkılan binaların enkazında kalma sebebiyle gerçekleşmiştir. Bu durum bize imar mevzuatına aykırı, mevzuata uygun olarak yapılmış olsa da zamanla eskiyen yapıların yenilenerek dönüştürülmesinin önemini göstermiştir. Afet riski olmaksızın da yapıların ihtiyacına göre yenilenmesi, alt yapı ve çevre düzenlemeleriyle birlikte iyileştirilmesi de sağlıklı bir kentleşme açısından büyük önem taşımaktadır.

Türkiye'de kentsel dönüşüm uygulamaları ile yürütülen bu süreçler, ekonomik değerini kaybetmeye başlayan, yıpranmış yapıların hak sahiplerine kazandırılması veya bir alanın dönüşümü söz konusu olduğunda o alanın dönüştürülerek kente yeniden kazandırılması için yapılmaktadır. *(Fatma Neval Genç, Türkiye'de Kentsel Dönüşüm: Mevzuat Ve Uygulamaların Genel Görünümü, 2008)*

Kentsel dönüşümün sadece fiziksel bir dönüşüm olmaması toplumsal ve ekonomik boyutlarının da olması, dönüşüme uğrayacak alanlarda yaşayan vatandaşların belli olanaklardan yararlanmalarını sağlamaktadır. Zira yapılarının riskli olduğunun tespiti ile artık o yapıda yaşamaları mümkün olmadığından başka bir yere geçmeleri için kira desteği veya yapılarını dönüştürmek için gerekli inşaat maliyetini karşılayabilmek için kredi desteği almaları gerekecektir. Özellikle de kadınlardan oluşan hak sahiplerinin bu şekilde ekonomik olarak desteklenmeleri ile kentsel dönüşüm uygulamalarının gerçekleştirilmesine daha fazla rıza göstermeleri mümkün olacaktır. Zira kadınlar olmak üzere tüm yurttaşların bu noktadaki kaygısı genellikle başka bir yerde nasıl yaşayabilirim kiramı nasıl karşılarım veya binamı dönüştürmeye yetecek parayı nasıl temin ederim şeklinde olmaktadır. Bu haklı kaygı onları riskli yapılarında oturmaya devam etmeye, kentsel dönüşüme direnç göstermeye itmektedir.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği sebebiyle afet öncesinde, sırasında ve sonrasında kadınlar daha kırılgan bir konumda olabilmektedir. Kadınlar özellikle afet sonrası yeniden inşa sürecinde ekonomik olarak daha da zorlanmakta; geçici barınma alanlarında cinsel saldırılara veya aile içi şiddete daha fazla maruz kalabilmektedir. Ya da içinde bulunduğu yapının afete hazırlıklı olup olmadığının tespiti için başvuru mekanizmalarını işletmek istediğinde hak sahibi olmadığı engeliyle karşılaşılabilmektedir. Bu sebeple kadınların barınma ve konut hakkının korunması, bu hakkın korunması için özel mülkiyetten bağımsız olarak ileri sürebilecekleri taleplerin neler olabileceğini tartışmak gerekmektedir.

Türk Medeni Kanunu'na göre, aile konutu, eşlerin birlikte yaşadıkları ve aile birliğini devam ettirdikleri konut olarak kabul edilir. Aile konutu şerhi, bu konutun tapuya işlenmesi işlemidir ve şerh, eşlerden birinin izni olmadan, özellikle konutun satılması, kiralanması veya başka bir şekilde devredilmesi gibi işlemlerin yapılmasını engellemektedir. Medeni Kanun'un 240, 255 ve 279. maddelerinde sağ kalan eşin mal rejiminin tasfiyesi sonucunda aile konutu üzerinde mülkiyet, intifa veya oturma hakkı talep edebilmesi hususları düzenlenmişken; 652. maddesinde aile konutu üzerinde mirasçılık sıfatına bağlı aynı hakların talep edilebilmesi hususları düzenlemiştir.

Boşanma ya da eşin ölümü durumunda aile konutunun korunması kadının maddi anlamda mağdur olmasını engellemektedir. Aile konutu şerhi, kadının yaşam alanını güvence altına alarak, onu barınma hakkı konusunda ekonomik zorluklardan korumaktadır. Böylelikle kadın, eşinden bağımsız olarak kendi haklarını savunma gücüne sahip olmaktadır. Boşanma halinde kadının evin sahibi olmaması durumunda bile aile konutu şerhi, kadının o evde yaşamaya devam etmesini garanti edebilmektedir. Bu, kadının psikolojik ve ekonomik olarak korunmasına yardımcı olmakla birlikte aile içi şiddet durumlarında, kadınların evden çıkarılmalarını engelleyen bir önlem olarak da önemli bir işleve sahiptir. Sonuç olarak, aile konutu şerhi, kadınların yaşam alanlarını güvence altına alırken, onların ekonomik, psikolojik ve fiziksel haklarını koruyan önemli bir hukuki araçtır.

Kentsel dönüşüm uygulamaları bakımından yapının riskli olup olmadığının tespiti hususuna gelecek olursak; bu tespit taşınmazın korunması, can ve mal kaybının önlenmesi amacıyla yapıldığından taşınmazın birlikte mülkiyete tabi olduğu hallerde bu amaç maliklerin ortak yapısının menfaatinin korunmasını sağlayacaktır. Yani maliklerin riskli yapı tespitini istemesi diğer faydalanıcıların da lehine bir durum olup ortak bir amaç taşımaktadır.

6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun kapsamında riskli yapı tespitini isteme konusunda yapı malikleri veya kanuni temsilcileri öncelikli yetkilidir. Kat irtifakı veya kat mülkiyeti söz konusu ise kat maliklerin kararı ile; arsa paylı tapu var ise arsa payı sahibinin talebi ile; arsa üzerindeki yapının sahibi ile arsa payı sahibi farklı kişiler ise tapuda lehine şerh olan tarafça riskli yapı tespiti yaptırılabilir. Riskli yapı tespiti isteminde bulunabilecek yapı malikinin tek kişi olması halinde o yapı aile konutu ise malikin eşinin de tespit isteminde bulunup bulunamayacağı; kentsel dönüşüm süreçlerini yürütüp yürütemeyeceği sorunu ortaya çıkmaktadır. (Yargıtay 2. HD. 10.11.2014 tarihli, 2014/14098 Esas ve 2014/22221 Karar sayılı karşı oy yazısında "...taşınmazdaki davacının eşine ait olan ve üzerinde daha önce, aile konutu olduğuna ilişkin tasarruf hakkını yasaklayıcı nitelikte şerh (Tapu Sicil Tüzüğü m.49/c) konulmuş bulunan arsa payının... hak sahibi olan davacının eşinin hareketsiz kalması durumunda, bu pay elden çıkabilecek, dolayısıyla davacı eş, Türk Medeni Kanununun 194'ncü maddesinin "aile konutuna" sağladığı korumadan yararlanamamakla...)

Ancak aile konutu şerhi, bu süreçlerin yönetilmesinde özel bir durumu gündeme getirmektedir. Evin sahibi olmayan eşin, aile konutu üzerindeki haklarını savunması için hâkimden yetki alması gerekebilmektedir.

Bu, özellikle kentsel dönüşümde aile konutu olan yapılar söz konusu olduğunda önemli bir mesele haline gelmektedir. Zira aile konutunun sahipliği, eşler arasında eşit haklar sağlamak ve herhangi bir tarafın hak ihlali yaşamaması için büyük bir öneme sahiptir.

Riskli yapı tespiti sonrasında lisanslı kurum veya kuruluşlarca düzenlenecek rapor Kentsel Dönüşüm Müdürlüğü veya ilgili idare tarafından incelendikten; eksiklik var ise düzeltmeler de yapıldıktan sonra en geç on iş günü içerisinde taşınmazın tapu kütüğüne işlenmek üzere tapu idaresine bildirilmekte; tapu kütüğünde riskli yapı şerhinin eklendiğine ilişkin tebligatın maliklere yapılması ile dönüşüm süreci başlamaktadır. Bu süreçte aile konutu şerhli yapının riskli olarak tespiti halinde başvuru mekanizmaları bakımından lehine şerh olan bakımından hak sahipliği doğacaktır.

6306 sayılı Kanun bakımından tapu kütüğünde farklı bir malik isminin geçmesi durumu aile konutu şerhli yapılara kıyasen uygulanabilmektedir. Aile hukuku bakımından incelenecek olursa; aile konutu “eşler tarafından barınmak için sürekli olarak kullanılan ve aile yaşamının yoğunlaştığı oturma yeri” (Ömer Uğur Gençcan, *Mal Rejimleri Hukuku*, 2023) olarak tanımlanmıştır. Aile konutu TMK 194. maddesinde eşlerden birinin, diğer eşin açık rızası olmadan aile konutu üzerindeki hakları sınırlayamayacağı, aile konutuna malik olmayan eşin, tapu müdürlüğünden aile konutu şerhinin eklenmesini isteyebileceği düzenlenmiştir.

6306 sayılı Kanun aile konutu ile ilgili özel bir düzenleme yer almadığından riskli yapı tespitinin yapılması ile ilgili genel hükümlere bakılacaktır. Aile konutuna malik olmayan eşin hem riskli yapı tespiti talebinde bulunmak hem de riskli olduğuna dair karar verildikten sonra yapılması gereken işlemleri takip edebilmesi amacıyla TMK 195. maddesine dayanılarak aile konutu ile ilgili işlemlerin takibi için hâkimden kendisine yetki verilmesini isteme hakkı olduğu düşünülmektedir. Zira TMK 194/1. maddesinde eşler tarafından birbirlerinin aile konutu üzerindeki haklarını sınırlayamayacakları düzenlenmiştir. Bu durumda aile konutu üzerinde eşlerin eşit haklara sahip olduğu kabul edilmelidir. Ayrıca kanuna aykırı alınmış kararların veya yapılan işlemlerin varlığı halinde karar veya işlem hukuka aykırı olacağı için, söz konusu karar veya işlem geçersiz olacaktır. Bu sebeple aile konutu üzerinde eşlerden her biri diğerinin rızası olmadıkça işlem yapamayacaktır.

Riskli yapı veya riskli alan kararlarının kesinleşmesinden sonra taşınmaz maliklerinin taşınmazlarını tahliye etmesi ve taşınmazların yıkılması süreci başlamaktadır. Riskli yapı tespitine karşı itiraz süresinin dolması veya itiraz edilmesi halinde itirazın teknik heyet tarafından reddedilmesi sonucunda riskli yapı tespiti kesinleşmektedir.

Tespitin kesinleşmesinden sonra yıkımın yapılması için maliklere tebligat yapılarak yıkım için süre verilmektedir. Bu noktada da aile konutu şerhli yapılarda eşlerden her biri diğerinin rızası olmadıkça yapının yıkımı veya tahliyesi yoluna gidilemeyecektir.

Türk Medeni Kanunu'nun 731/1. maddesinde yer alan *“Taşınmaz mülkiyetinin kanundan doğan kısıtlamaları, tapu siciline tescil edilmeksizin etkili olur.”* şeklindeki düzenleme gereği 6306 sayılı Kanun'dan doğan ve taşınmaz mülkiyeti üzerinde kısıtlama getiren uygulamalar da TMK'nin 731/1. maddesinde belirtildiği şekilde geçerli ve herkes için bağlayıcı olmaktadır. Yani riskli olduğu tespit edilen yapıda oturan ya da bu yapıyı işyeri olarak kullanan kişi yapı maliki gibi riskli yapının tüm sonuçlarına katlanacaktır. Riskli yapı tespitinin kesinleşmesi ile yapının kullanımı ile bağlantılı tüm iş ve sözleşmeler sona erdiğinden taraflar arasındaki sözleşme gereği yapıyı kullanan kişiler yapıdan çıkmak mecburiyetindedir. Bu hususlarda da aile konutu şerhli yapılarda eşlerden her biri ancak diğerinin rızası ile işlemleri yürütebilmektedir.

Av. Şilan ÇELİK ŞİMŞEK

Kadınlar ve Böcekler

Bir zaman ama hangi zaman?

Kadınların parçaları karıştı yine ruhlarının küllerine

Rahimlerini zorlayan muammalar var.

Vardı.

Shakespeare dedi ki rüyalarında;

" Sevgili kadın! Sevgili ana! Ah sevgili rahim! Neden sancılısın Adem'den beri? "

Sonra bir böcek öldürdüler Havva'nın elmasında.

Bir kez.

Kadınlar ve 'kendileri' çatıştı yüzyıllardır süregelen arayışta.

Kadından özümüz doğdu. Özümüzden biz doğduk. Biz kimdik?

Bir zaman ama hangi zaman?

Fısıldadılar kulağımıza nefret kuyusunda.

Sonra yine bir böcek öldürdük iblisin kucağında.

İblis. Adem.

Oturuyorlar O'nun yasak ağacında.

Oysa ki Adem'de Havva'nın rahminden olma.

Bir zaman ama hangi zaman?

Bir böcek öldürdük.

Bir kez.

Ne biz alıkoyabildik kendimizi öldürmekten ne de rahimlerimiz engel oldu caniliklerine.

Sonra onlar geldi. Abiler, kocalar, kız babaları...

Gülüp geçtiler zincirlenmiş kedileriyle.

Keşke daha fazla öldürebilseydik sevgili böceği.

Keşke yedi bin üç yüz beş kez.

Keşke Pandora'nın soğuk öpücüğü kadar.

Ama öldüremedik.

Hem erkeklerin rahmi olmazdı.

Zaten Shakespeare'de hiç var olmamıştı.

Bir zaman ama hangi zaman?

Kadınlar da 'kendileriyle' birlikte yok olmuşlardı.

Av.Evindar ÇAKIL

Tedirginlik

Av.Buse TEKCANÖZÜ

Masallar, Yazarlar ve Kadın Kahramanlar

Toplumsal Cinsiyet nedir? Ne değildir? Diye sorgularken; makale, köşe yazısı ve deneme türünde yazılmış, bir sürü kaynakla karşılaşıyorum. Öncelikle tüm kaynakların ortak noktası olarak:

“Toplumsal cinsiyet rollerinin doğuştan getirilmediği ve bu ayrımın toplum tarafından 0-6 yaş arasında; kesin, net sınırlarla belirlendiği ve hatta benimsetildiği” bilgisini ediniyorum. Bunun üzerine bir hayli düşünüyorum. İyi de nasıl? Niçin? Ve Hangi argümanlarla?

Hukuk Fakültesi öğreniminden sonra, mesleğe başladığım ilk dönemde, meslek içi eğitim adı altında; bir seminer düzenleniyor. Seminerin konusu: “Kadına yönelik şiddet”. Bir yandan anlatılacakları merakla beklerken; diğer taraftan “ne var yani bildiğimiz şeyler, “ adam karısını döverse ne yapmalıyız, kadının gözü morarırsa nasıl rapor aldırmalıyız, nerelere başvurmalıyız....”falan gibi öğretilmiş sıradan şeyler dinleyeceğim işte”, deyip burun kıvırıyorum içimden. Ama yok daha ilk soruda apışıp kalıyorum, olduğum yere. Zira soru şu: “Şiddet Nedir?”

- Eeeee bu çok basit ama; şiddet: işte biri diğerini döverse, biri diğerinin bir yerini morartırsa falan şiddet olur, diyorum.

- Yok öyle değil!

- -Peki ne öyleyse?

- -İkinci soru geliyor:

- “Aranızda şiddete uğramayan var mı?

Büyük bir gururla kaldırıyorum parmağımı; sanki orda dayak yemeyen kadın bir benmişim gibi;

ama yok altmış kişilik salonun neredeyse tamamı dayak yememiş! Şaşıyorum, ama bu nasıl mümkün

olabilir ki; diyorum, çünkü büyüyünceye dek etrafımdaki birçok kız arkadaşımın, annesi, babası, abisi

tarafından dövüldüğünü, dayak yediğini biliyorum. Psikolog devam ediyor, “....mesela evde babanız, abiniz sizden su isterken; “git, bana su getir” mi diyor, yoksa “ kızım, bana su getirir misin” diyor.

Eğer; “git bana su getir” diyorsa; bu şiddettir.

Nasıl ya? E o zaman ben her gün şiddete uğruyorum, “valla babam bana her gün “ git bana su getir”, diyor, hatta onunla da yetinmiyor; “ git çorabımı getir” “ tarağımı getir” falan da diyor! O zaman babam bana şiddet mi uyguluyor?. Evet evet, kesin öyle, şiddet uyguluyor” diye düşünüyorum ve doğruca eve gidiyorum. Babamın karşısına dikiliyorum:

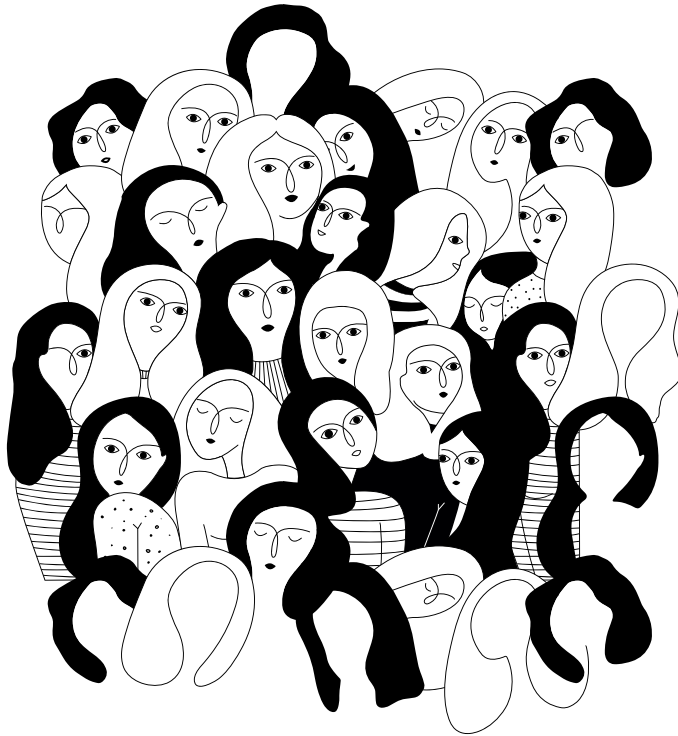
-“baba sen bana şiddet uyguluyorsun.....

-cevap bekliyorum....

yok.....bakıyor sadece, dinliyor. (geri adım atmak yok, yola çıktık bir kere, devam o halde...)

Eğitime gelen Hoca dedi:” babanız size “su getir” diyorsa; bu şiddettir. ”Babam, biraz daha bakıyor ve “seni bu güne kadar hiç dövmemiştim değil mi?” diyor..... Yaklaşmakta olan tehlikenin kokusunu alıp, sığışıyorum ortalıktan.

İşin şakası bir yana; düşünün ki: üniversite öğrencisi, hem de Hukuk öğrenimi almış ve inek olmakla övünen bir öğrenci, meslek hayatına başladığı zamana kadar; şiddetin psikolojik boyutu, şiddetin kaynağı ya da; toplumun bize biçtiği roller üzerine; hiç kafa yormuyor. Bu kadar basit bir cümle ile bu kadar çok sorgulamak; şaşırtıyor, afallatıyor üstelik. Tüm bu sorgulamalara rağmen; yine de çocukluktan itibaren bana öğretilenlerle kalıyorum, ya da belki de gerçeklerle yüzleşmek istemiyorum.

Uzun yıllar sonrasında, Diyarbakır Sanat Merkezince hazırlanan bir yazı atölyesine katılıyorum:

Konuğumuz: Melek Özlem Sezer, “ Toplumsal Cinsiyet” konulu çalışmamızda; hepimizin o çok yakından tanıdığı masal kahramanları mercek altına alınıyor. O mavili, kırmızılı, cicili biçili elbiseler içerisindeki, hani avcının öldürmeye dahi kıyamadığı güzellikteki, “Pamuk Prenses’in, toplumsal cinsiyet rol modelleri üzerindeki etkisi anlatılıyor.

” Hiç dikkat ettiniz mi? Pamuk Prenses Yedi Cücelerin evine girdiğinde; neden hemen evi topluyor, siliyor, süpürüyor, temizliyor?” O çok sevdiğim Pamuk Prenses’in bende oluşturduğu büyülü dünyayı bozmak istemiyorum tabi!

Cevaben: “Cüceler madende çalışıyor, Pamuk Prenses de; bir zahmet temizleyiversin evi, ne olacak canım, hem o evde kalmak istiyorsa bir şeyler yapmalı, öyle prenses, prenses oturmamalı” dimi ya? Diyorum (içimden)

-İkinci soru geliyor: “Peki hiç düşündünüz mü: “Pamuk Prenses öldüğünde neden tabutunu camdan yapıyorlar?” Bak bu soru zor yerden işte, cevabını bilmiyorum yok hiç düşünmemişim.....

-Üçüncü soru: “ Peki, neden yakışıklı avcı, Pamuk Prensesi öpünce; Prenses uyanıyor?”

-E prens işte;

hani o çocukluğumuzdan beridir beklediğimiz yakışıklı Prens, valla o kadar yakışıklı ki beni öpse ben de uyanırım en ağır uykumdan....Ama yok öyle değil!

-Öğreniyorum bir bir! Prenses evi temizliyor, çünkü; bir Prenses gibi yetiştirilmiş olsa dahi; kadınların görevi ev temizlemek, bulaşık yıkamak, ütü yapmak, fazlası değil.

-Pamuk Prenses öldüğünde üstüne geçirilen cam tabut; Prenses’in el değmemişliğini yani bekâretini simgeliyor; ölü olsa da prensesin tarafı belli olmalı “Bakire mi, değil mi” dimi ya?

-Yakışıklı avcı, ölü olan Prensesi, öpünce Prenses, uyanıyor; “(burda da öncelikle bilinçaltında ölü sevicilik var),erkekler kadınların yaşam kaynağı, erkek olmadan kadın var olamıyor, erkek, kadına ruh veriyor falan işte ne bileyim, mesele uzarsa Adem’in kaburgasına kadar gider bu iş,.....

Bu muazzam eğitim sonrasında; doğru bildiğim tüm yanlışları diziyorum önüme; doğru bildiklerimden çıkarıyorum sonucu, “0” elimde bir şey kalmıyor. Yarı uyanıyorum. Yarı uyanıyorum, diyorum çünkü henüz öldürücü darbeyi almamışım; zira Sevgi Soysal’la tanışmamışım.

Neyse ki: bir vakit sonra; kadın okuma grubumuzla; Cumhuriyet dönemi ve öncesindeki “Kadın Yazarlar”ı okuma kararı alıyoruz. Listeye bakıyorum: Fatma Aliye, (o kimdi ya? Hani şu paranın arkasında adı olan yazar mıydı? Bozuntuya vermiyorum) Halide Edip Adivar, (bak bunu biliyorum, hani şu Atatürk’ün desteklediği yazar, kitapları, neydi ya?..... yok, okumamışım) Peride Celal, (.....yok) Sevgi Soysal, (.....Soysal, ya bu bizim üniversitede kitabını okuduğumuz hani Mümtaz Soysal’ın nesi oluyor acaba?)

Sevim Burak, Firuzan.....falan liste böyle uzayıp gidiyor işte. Liste uzun, uzun olmasına da; off a kafam neden bu kadar karışık? Kim ki bu yazarlar?

-Bir şarkı sözü geliyor aklıma: “Dönüp de hiç baktın mı? Merak edip arkana, eden bulur güzelim, kalır sanma yanına.....” Şarkıda söylenenleri yapıyorum; Dönüp, arkama bakıyorum.

Lise yıllarımda, edebiyata ilgisi had safhada olan bir öğrenci olmama rağmen; bana öğretilen yazarları sıralıyorum:....

Sait Faik Abasıyanık, (Adalı, hikayeleri var), Recaizade Mahmut Ekrem (Araba sevdası, sınavda çıkmıştı), Reşat Nuri Güntekin (Çalıkuşu, hani fil mi de vardı;) Nazım Hikmet (Şiirleri var, çok güzel,) Yaşar Kemal (İnce Memed), Peyami Safa (Dokuzuncu Hariciye Koğuşu)

Başka?E bu listede bir tuhaflık var, ya da eksiklik?

Tamam tamam buldum, Halide Edip ADIVAR....Tamam işte Halide Edip var, hem de (ADI) da VAR, daha ne olsun?

- Diğer kadın yazarlar nerde, hani kadın grubunda seçilenler; kendileri var; ama hafızamda yoklar. “Ayıplamayın hemen”, “Valla benim suçum değil, öğretmemişler.....”

-Ortaokul yıllarımda rol aldığım Turgut Özakman’a ait “Ah Şu Gençler” isimli Tiyatro Oyununu hatırlıyorum; Başrol erkek, yan rol erkek, ikinci yan rol erkek,yardımcı, tamamlayıcı, kenar, köşe roller kadın. Yaşlı kadın rolünde oynuyorum.

-Üniversitede, Tiyatro seçmelerine başvuru ilanı ilişiyor gözüme; başvuruyorum. Gösteri ve seçmeler için bir piyes hazırlamam gerekiyor. Tiyatro metinlerini karıştırıyorum: bu erkek rolü, bu da erkek, e bu da erkek, erkek, erkek..... Seçme günü geliyor; kuliste makyajımın son hazırlıklarını yaparken; adım okunuyor, heyecanlanıyorum, üstümde Hacı Dedemin şalvarları, kafamda babamın kasketi, ayağımda abimin o yıllarda moda olan sivri burun ayakkabısı, abimin yeleği, abimin gömleği, suratımda bir karış sakal, şark usulü kaşlarım bitişik, saçlar kasketin içine gizlenmiş, elimde baston,

BASTON! İşte bu baston Ninemin.

Beni kadın yapan tek aksesuarla çıkıyorum sahneye. Kılık, kıyafetim, tiradım, cümlelerim, ses tonum, vücudum her yanımda erkek, bir tek bastonum KADIN, sırf nineme ait olduğu için; kadınlığımı çağrıştıran bir bastonla, savaş açıyorum üstümdeki tüm erkek taraflara..... Baston galip geliyor tabii! Diye bitirmek istesem de öyle olmuyor; başvuran Doksan altı kişi içerisinde birinci seçiliyorum. Ama sevinemiyorum, beni erkek sanıyorlar. Kasketimi çıkarıp, saçlarımı salıyorum, şaşkınlık içerisinde... işte o zaman kazanan Kadınlık oluyor. Seviniyorum.

Sahne günü geliyor. Baş rol erkek, ikinci başrol erkek, köşe, kenar, yarım yamalak, tamamlayan, bütünleyen roller kadın. Ben mi? Biletçiyi oynuyorum, tabii ki erkek rolünde ve Fatih Kısaparmak'ın şarkısındaki gibi; "omuzumda sekom,sekiz köşeli kasketim ve yüreğimde kadınlık yaralarıyla çıkıyorum sahneye....Gelsin Alkışlar..."

Çocukluğumdan seziyorum aslında, bir şeylerin yanlış gittiğini. Düğün, mevlit, yas gibi merasimlerde, neden önce erkeklerin yemeğe oturduğunu, neden sonra sofrada arta kalanların kadınlara pay edildiğini? Neden kaşlar alınınca, incelince kadın, kaşlar bitişik ya da kalın olunca kız olunduğunu? Neden kızların, açılan eteklerini hep kapatmaları gerektiğini? Göğsü çıkan kızların neden erkeklerle oynayamadığını? Neden erkekler, din ve siyaset üzerine sohbet ederken; kadınların hep ev işi yapmak zorunda olduklarını?

Soruyorum çocuk aklımla, ama sadece soruyorum.

Bu soruların hepsini

Sevgi Soysal da soruyor, "Yürümek" adlı romanında.

Bir roman, yargılama sonucunda yazarının Beraat hükmünü içeren; Mahkeme ilamıyla başlar mı?

Mevzubahis, Sevgi Soysal'ın Yürümek kitabıysa bu elbette ki mümkün! Yargılanan: Sevgi Soysal, Yargılamanın konusu: müstehcenlik. Müstehcenlik mi?(Ayıp bir şey mi var romanda? Cinsellik varsa ayıp vardır) Romana başlarken; yargılamaya konu edilmesine rağmen; Bilirkişilerce aklanmış bu yazarın, yazdıklarına ve yazacaklarına daha en baştan; büyük bir ilgiyle yöneliyorum.

Roman, sokak arasında yakan top oynayan çocukların, sosyal ve ekonomik durumu iyi olan caniçlerinin ön sıralarda, maddi olanakları olmayan komşu piçlerinin ise arka sıralarda oturduğu sınıfların, evcilik adı altında ilk cinsel deneyimlerini yaşayan ve ileriki yaşamlarında bir daha asla yolları dahi kesişemeyecek olan komşu kızlarının, kahvaltıda tereyağı tüketmenin zenginliğin ve sınıf ayrımının alametifarikası sayıldığı evlerin, kadınların yasak listelerinin, erkeklerin üstündeki toplum baskılarının, bir yerlerden, kim bilir belki de çocukluğumuzdan tanıdık gelen tasviriyle başlıyor.

Sevgi Soysal, roman kahramanlarının, cümle aralarına serpiştirdiği:“Ela, canın içi olmanın, komşunun piçi olmaktan niçin bunca önemli, alay edilesi bir şey olduğunu bir türlü anlayamadı. İlerde büyüyünce komşunun piçini takmayan bir toplumda yaşadığını anladı.....” (syf 24) cümleleriyle kah toplumun sosyolojik yapısını tahlil ederken; ” –...her sabah dersten önce bit arama fasılları başladı, Öğretmen, elinde iki kalem, hep aynı çocukların başlarını karıştırdı, hep aynı çocuklar sıfır numara tıraşa gönderildi, Ayıklandı bitler,ayıklananlar arka sıralara oturdular. Geldi analar, gitti analar, önde oturan çocukların kazınmadı kafaları,arkadaşlık edilmemesi gereken, kötü söz öğreten, oyun bilmeyen çocuklar ayıklandı...” (syf 28) demek suretiyle de; sınıfsal ayrımlara, özellikle de kentli- köylü ayırımına dikkat çekiyor.

.....”Hiçbir şey aşamaz belirli bir sınırı Tirebolu’da Beş on metrelik, beş on bin liralık yüzgörümlüklü, başlıklı, düğün yemekli sünnetli, oruçlu, şeker ve kurban bayramlı, büyüklerin eli öpülesi ve yanlarında cigara içilmeyesi, kadınların erkeklerden tat alınmayası ve KADININ İNSANDAN sayılmayası.....(syf 33) derken de; toplumda yaygın gelenek ve sınırlara; kadına verilmeyen değere! incelikli bir sezgi gücüyle değiniyor.

.....” Şenel’in anasının yüzünden, hayır hayır annemin yüreğime saldığı ta beynime yerleştirdiğı bir şeyler yüzünden küçük, sıska kız oldum yine, Ela da bütün anaların, aynı şeylere kızdıklarını, aynı şeyi söylediklerini sanıyordu, çünkü doğruydular onlar, gerçektir, kesindi. Bütün çocuklar gibi, anasınca konan yasakların, dünyanın yasakları olduğunu sanıyordu, Tanrı yasaklar olduğunu,,,Aynaya, göğüslerinin nice büyüdüğünü anlamak için bakarken, doktorculuk oynarken yakalanmak; bütün çocuklar için aynı önemde suçlardır sanıyordu....” (syf 36-37) derken; tabularla sarılı çocukluk ve genç kızlık anılarının korkularıyla, sancılarıyla, kendi olamamakla hesaplaşıyor.

“yıkamış çamaşırlar, temiz giysiler, boyalı pabuçlar, terbiyeli cümleler, efendimler, günaydınlar, teşekkür ederimler, rica ederimler, öğrenildi bunlar, bitti. Şimdi tahta göğüslerini geliştirecek yeni kapıları açmak gerek, yanlış kapıları, açmak mutlaka açmak....”(syf:40) derken de; kız çocuklarının, daha küçük yaşlarda, anneleri tarafından baskılandığını anlatıyor. Annesinin toplumun bir yansıması olarak; bilerek, ya da bilmeyerek Ela’nın kafasına soktuğı bir şeyler yüzünden; Ela, hep eksik hissediyor,Tirebolu’ya çizilen sınırlar gibi Ela da kendi kadınlığına, sınırlar çiziyor. Annesinin koyduğı yasakları, Tanrı yasakları bellediğinden; Komşunun yasak koymayan annesini sorguluyor, cinsel dürtülerini pervasızca, yasak olmadan yaşayan komşu kızı Şenel’i, sorguluyor.

Sevgi Soysal, en çok da, günlük konuşmalarla alenileştirilen, aleladeleştirilen, kabul gören ve baskı aracı olarak kullanılan: “Baba ocağı görmemiş kızıdan hanım çıkmaz”, “Kendini bilen bir kız Rum oğlanlarıyla çama çıkmaz”, “Atın hafifi, kızın ağırı” (syf 71), “sokak kızı- aile kızı”, “Eve atılacak kız”,(syf 71), “Çocuğun var ayağını denk al”, “Çocuklu yuva yıkılmaz”, “Çocuk analı babalı büyümeli” gibi kavramları sorguluyor.

“...Kaynanaların öpülen elleri, kabul günleri, uysal gelin bakışları, gülücükler, temiz titiz bir ev kadını görünme çabaları, yuvayı yapan dişi kuştur numaraları, ovulan lavabolar, tencere karaları,(syf 105) derken de; yine kadının toplumdaki kabul görme kriterlerini sıralıyor ardı sıra. Ama tüm bu sorulara ve sorgulamalara rağmen; yine de Yazar, hikayenin sonunda; “ Şenel’e feci bir şekilde ölümü reva görüyor. Zira;“Şenel, toplumsal normları kabul etmemiştir, Şenel, tüm şehvetli duygularını, anneye yakalanırım korkusu olmadan özgürce yaşamıştır, Şenel, bir sokak kızıdır, Şenel, baba ocağı görmemiş kızıdır, ondan hanım çıkmaz, Şenel eve atılacak kızıdır, Şenel, hafif kızıdır” bu yüzden ölümü hak ediyor. Bu düşünce yazarın değil; toplumun düşüncesidir aslında.

Sevgi Soysal’da olduğu gibi; Toplumsal dayatmalara maruz kalan bir çok kadın yazarın romanlarında da; toplumsal normlara ve normlar hiyerarşisine karşı çıkan kadının, cezalandırılması söz konusudur.

Örneğin; Zabel Yasayan’ın, , “Son Kadeh” adlı romanında; kadın kahraman her ne kadar kocasını sevmediğini fark edip, başka bir adama aşık olmuşsa da; çocuklarını ondan almakla tehdit eden kocasına boyun eğmiş, toplum tarafından cezalandırılmış ve en nihayetinde aşkına kavuşamamıştır”.

Yine Fatma Aliye Hanım, “Muhaderat” isimli romanında, zamanın şartlarına göre eğitilmiş ve çok zeki bir kadın kahramana, vücut vermişse de; bir ahlak kitabı yazmayı, kendine görev edinen mürebbiye edasıyla; çok sevmesine rağmen; sevdiği adamla evlenmemiş, babasının ona uygun gördüğü kocayla evlenmiş ve hayatını zehir etmiştir.” Hikayenin sonundaysa; ahlak, fazilet ve iffet abidesi bu kadın, toplumsal normlara aykırı davranmadığı için ödüllendirilmiştir”. Peride Celal’in “Bir Hanımefendinin Ölümü” kitabında yer alan “Ada” isimli hikayesindeki, Kadın Kahraman da yine; özgürleşmek amacıyla; kocasından ayrılmıştır, ama o da kendini hep eksik hisseden histerik bir kadına dönüşmüştür. “ Bu yazarları ve romanları, çoğaltmak elbette ki mümkündür. Şu anda adını sayamadığım, ismine yer vermediği bir çok kadın yazar, kadın haklarının tarihsel gelişimi içerisinde etkin bir şekilde rol almıştır. Bu kadın yazarlardan, her birinin Edebiyat dünyasındaki değeri paha biçilmezdir.

Erkek egemen toplumun baskılarına rağmen; kadın sorunlarının, toplumsal cinsiyet ayrımının, kadın erkek eşitliğinin, konuşulabilmesine öncü olmuş, kadın karakterleri, döneminin özelliklerine göre; ya da dönemin çok ötesinde tasvir edebilmiş, sorgulayıp, sorgulatmış bu sıra dışı Kadın Yazarlar önünde saygıyla ve büyük bir minnetle eğiliyorum.

Av.Elif ARIK ERİLMEZ

ŞEVVAL ÜMİT'İN KALEMİNDEN

X-ZOOMER VE FÜTÜRİST NOSTALJİ

Merhaba Rojbin Ekinci, röportaj teklifimizi kabul ettiğiniz için teşekkür ederim. Önce biraz kendinizden bahsedebilir misiniz?

Merhaba, ben Rojbin Ekinci. Dicle Üniversitesi Resim Öğretmenliği bölümü mezunuyum ve 2022 yılından beri serbest sanatçı olarak çalışmalarımı sürdürüyorum. 2023 yılında Diyarbakır'daki A4 Atölye'de ilk kişisel sergimi açtım. Bunun yanı sıra, çeşitli grup sergileri ve projelerde yer almaya devam ediyorum.

Sanat yolculuğunuz nasıl başladı? Resme olan ilginiz çocukluktan mı geliyor, yoksa zamanla keşfettiğiniz bir alan mı oldu?

Sanat yolculuğum çocukluk yıllarımda başladı. Zamanla, sanatın bir ifade biçimi olduğunu keşfettim ve sanata olan ilgim daha da derinleşti. Sınırımın olamadığı, kendimi en özgür hissettiğim alanlardan birinin resim yapmak olduğunu keşfettiğim günden beri resim yapıyorum.

Sanatınızı üretirken en çok hangi duygular sizi yönlendiriyor? İlhamınızı genellikle hangi anlardan veya deneyimlerden alıyorsunuz?

Sanatımı üretirken, bir konuya ya da duruma dair merakımı ifade etme arayışı beni harekete geçiriyor. İlhamımı genellikle, günlük yaşantımda çevremde benden önceki kuşaktan olan kadınlarla olan diyaloglardan alıyorum.

Eserlerinizi incelediimde, resimlerinizde Geleneksel Kürt kadın figürlerini modern hayatın içinde ve belki de biraz mizahi bir bakış açısıyla ele aldığınızı gördüm. Özellikle farklı kuşaklardan kadınların teknolojiyle olan ilişkisini ve kuşak çatışmasını eserlerinize bu şekilde yansıtmanız oldukça dikkat çekici. Sanatınızın, kadınların toplumsal rollerini ve modern hayattaki yerlerini sorgulayan bir yönü olduğunu düşünüyorum. Resimlerinizde bu temayı işlemenize sebep olan gözlemlerinizi, aklınıza bu fikri getiren anılarınızı çok merak ediyorum. Anlatabilir misiniz?

Bu coğrafyadaki birçok kadın erkek otoritesine dayanan bir yaşam sürdürmektedir. Fakat bunun tam tersi feminist bir bakış açısına sahip olan kadınların da olduğunu, toplumun onlara dayattığı sadece anne, ev hanımı olma rollerini doğru bulmadıklarını ifade ettiklerini söyleyen birçok kadının olduğunu gördüm. Eğitim fırsatları ve ekonomik özgürlükleri olmadığı için de düşüncelerini ne yazık ki pratikte uygulayamıyorlar. Bu temaya ilham veren gözlemlerimden biri de bazen bu iki dünya arasında sıkışmış ve bocalayan kadınların hikayeleridir. Kadınların toplumsal rollerine dair algılarının nasıl değiştiğini gözlemlemek, onların yeni dünyada nasıl var olmaya çalıştıklarını görmek beni derinden etkiledi. Resimlerimde, bu iki farklı dünya arasındaki çatışmayı, mizahi bir bakış açısıyla ele alarak hem toplumsal dönüşümü hem de bireysel mücadeleyi yansıtmaya çalışıyorum

Sizinle ilgili araştırma yaparken “Yaşlı neslin kendi değerlerini genç nesle empoze etme çabaları ile gençlerin sosyal medyanın da etkisiyle sanal kimlikler oluşturmalarının iki kuşak arasındaki çatışmayı körüklediğini gözlemledim. Bu durumun hem kişisel hem de toplumsal bir sorun olmasının yanında mizahi bir yönü de var. Bizden önceki kuşak kimi kritik dönemlerini geçmiş olmalarından dolayı bugünün gerçekliğinden kopuk ve modern hayata adapte olmakta zorlanıyorlar. Bu noktada her iki kuşak birbirini kabullenmeye ve anlamaya çalışıyor. Böylece iki kuşak arasında trajikomik bir iletişim geliyor.” ifadelerinize denk geldim. Kendi üst kuşaklarımla benzer ilişkiler içindeyim ben de. Ama bir yandan da kendi değerlerini empoze etmek isterken aslında tatlı bir hayranlık duyduklarını da seziyorum. Bu hayranlığın nesilden nesile özgürleşen kadınlara duyulan hayranlık olduğunu düşünüyorum. Bu fikirle ilgili ne düşünüyorsunuz?

Geçmişin güçlü kadınları genellikle aileyi ve toplumu korumak adına var olurlarken, bugünün özgürleşen kadınları kendi kimliklerini bulmaya ve dış dünyada yer edinmeye çalışıyorlar. Üst kuşaklar, geçmişteki kısıtlamalarla şekillenen kadınlık rollerine sıkı sıkıya bağlı kalırken, genç nesil bu rollerin çok daha ötesine geçiyor ve yeni bir özgürlük, kendilik arayışı içinde. Bu, yaşlı kuşağın hem korku hem de hayranlık duygusunu tetikleyebiliyor. Onlar, belki de gençlerin cesaretini ve özgürlüklerini, kendi hayatlarındaki kısıtlamalara göre bir tür hayranlıkla izliyorlar.

Genç bir kadın sanatçı olarak, sanat dünyasında karşılaştığınız zorluklar nelerdir?

Genç bir sanatçı olarak sanat dünyasında ekonomik bağımsızlık kurmak başlangıç aşamasında gerçekten zorlayıcı olabiliyor. Eserlerin satışından gelir elde etmeyi beklemek bazı dönemlerde çok yavaş ilerleyebiliyor. Bu ekonomik belirsizlik, sanatın yaratıcı ve üretimsel sürecine odaklanmayı zorlaştırıyor.

Sanatınızın, özellikle genç kadınlar ve sanatçılar üzerinde nasıl bir etki yaratmasını umuyorsunuz?

Sanatımın, özellikle genç kadınlar ve sanatçılar üzerinde ilham verici bir etki yaratmasını umuyorum. Sanatın, sadece estetik bir üretim değil, aynı zamanda bir güç ve direnç biçimi olduğunu göstermek istiyorum. Kadınların toplumsal rollerine dair geleneksel bakış açılarını sorgulamalarını, sınırları aşarak özgürleşmelerini ve yaratıcı potansiyellerini keşfetmelerini sağlamalarını umuyorum.

“X-zoomer” başlıklı kişisel serginizde, önceki kuşak geleneksel Kürt kadınlarını modern bir zeminde sunuyorsunuz. Bu sergi ile ilgili size gelen yorumlardan bahsedebilir misiniz?

Yorumlar genellikle sergimin hem görsel anlamda hem de toplumsal olarak izleyiciyi düşündüren, farklı duygular uyandıran bir deneyim sunduğunu gösterdi. Serginin mizahi yanının çok etkileyici olduğunu belirten izleyiciler de oldu.

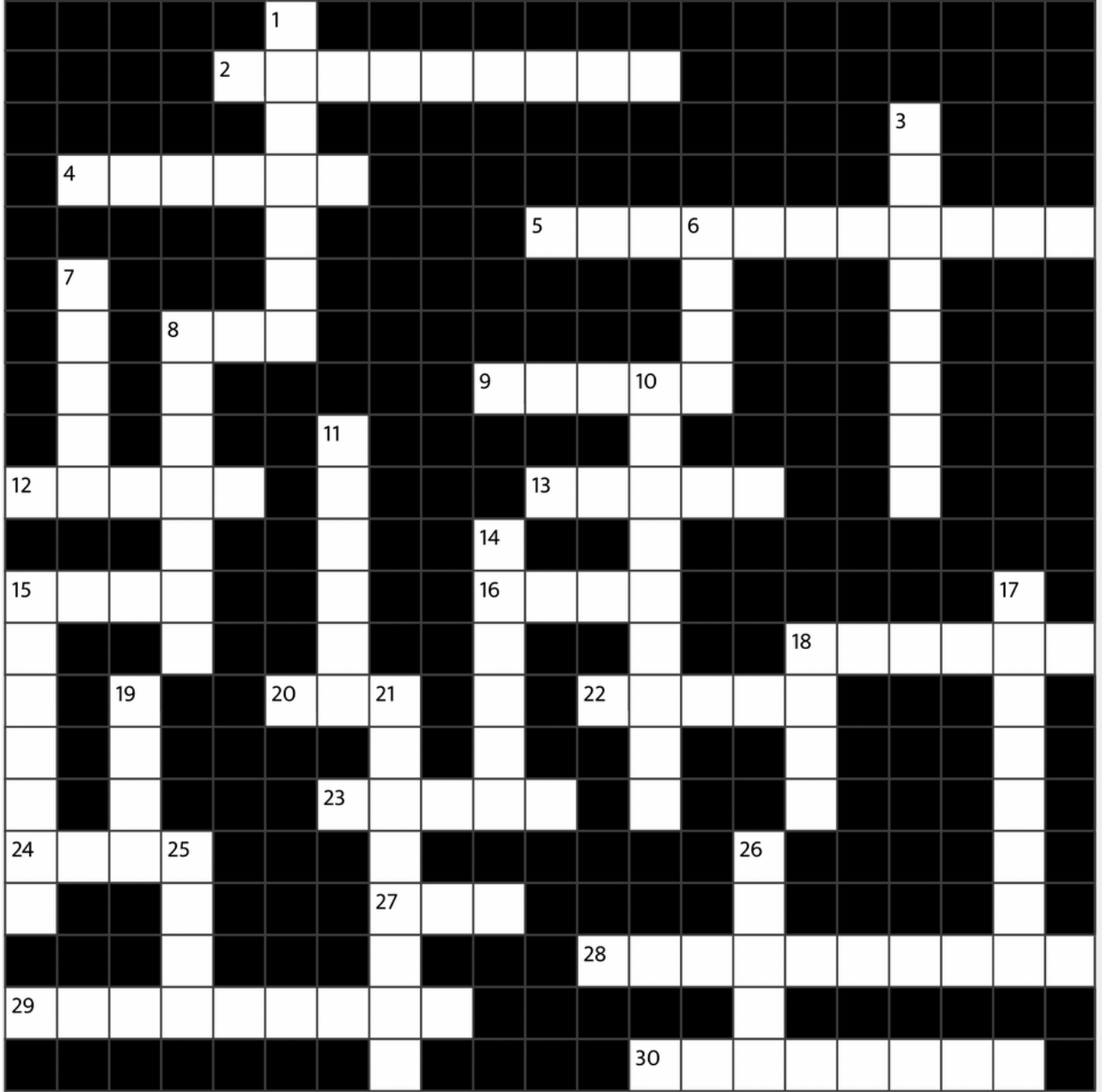
Sanatınızı bir mücadele aracı olarak görüyor musunuz?

Evet, sanatımı bir mücadele aracı olarak görüyorum. Sanat, yalnızca estetik bir ifade biçimi değil, aynı zamanda toplumsal değişim için güçlü bir araç.

Av.Dicle GENCAN

Bulmaca

Av.Raperin AKENGİN

yatay

- 2 Türkiye'de ilk kürt kadın hareketinin web gazetesi
- 4 Kadın iradesinde, suç olmayan, en temel hak, gebelik sonlandırma
- 5 Oy Hakkı için mücadele eden kadın hareketi
- 8 Toplumsal Cinsiyet eşitliğine çağrı yapan renk
- 9 Dünyada ilk kadın sendika başkanı ' Thiede'
- 12 Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Yok Edilmesi Uluslararası Sözleşmesi
- 13 Kurmanci'de Yaşam kelimesikarşılığı
- 15 Farkındalık sonucunda önlenebilen, çoğunlukla kadınlarda görülen hastalık. '..... Kanseri'
- 16 Madame Bovary kitabında başrol kadın karakter
- 18 İlk Kürtçe Dergisi yazarlarından, Kadın Hakları Mücadelesini dünyaya taşıyan Kürt Kadın gazeteci. ' Bedirxan'
- 20 Kadın Hakları Merkezimizin kısaltılmışı
- 22 Nobel Fizik Ödülü'nü kazanan ilk kadın. '..... Curie'
- 23 Kurmanci'de Özgürlük kelimesi karşılığı
- 24 8 Mart 1996 İlk Feminist Kürt Kadın Dergisi
- 27 Kurmanci'de Kadın kelimesi karşılığı
- 28 İlk Kürt Kadın Dengbej
- 29 Uzaya çıkan ilk kadın.
- 30 Kadın-İkinci Cins adlı kitabında kadınların gördüğü baskıların bilimsel incelemesini yapan, Feminizmin kurucularından biri sayılan fransız yazar.

dikey

- 1 Aslen Kürt olan, Müslüman ülkede seçilen ilk kadın başbakan ' Butto'
- 3 Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadele Hakkındaki Avrupa Konseyi Sözleşmesi. ' Sözleşmesi'
- 6 Siyahi Hareketin Miladı olan, otobüste beyaz insana yer verilmesi zorunlu olduğu dönemde yer vermeyi reddeden Kadın Direnişçi. ' Parks'
- 7 Aslen kürt olan ve Mısır'da ilk kadın Avukat. ' Eyyubî el- Kurdî'
- 8 Eril ve Diktatör rejime direnen. 25 Kasım'da katledilen kadın kardeşler ' Kardeşler'
- 10 İlk Kürt Kadın Milletvekili
- 11 Erkek Zihniyeti Kabul etmeyen ilk Kadın :)
- 14 İlk kürt Kadın Öykücü ' Sima'
- 15 İlk Kürt Kadın Tarihçisi
- 17 Kadınların haklarını tanıyarak bu hakların korunması amacıyla eşitsizliklerin ortadan kaldırılmasına yönelik çeşitli ideolojiler, toplumsal hareketler ve kitle örgütlerinden oluşan hareket.
- 18 Aylık döngüde vajinal kanama. Kadın doğal
- 19 AİHM düzeyinde bir devletin Kadına Yönelik Şiddetle mücadele Etme Yükümlülüğünü vurgulayan ilk karar
- 21 Kadın Düşmanlığı
- 25 İlk Kürt Kadın Belediye Başkanı ' Karadağ'
- 26 Popüler Meksikalı Kadın Ressam

**Bulmacanın çözümü
derginin sonunda yer
almaktadır.**

İktidarın Son Denetim Politikası : "Aile Yılı"

İktidarın ürettiği politikalarda aile her dönem için önemli bir başlık olarak yerini almıştır. 'Aile toplumun yapı taşıdır' denilir çünkü her şey tam da buradan örülmeye başlanır. Dini kurallarda da devlet yasalarında da aileye vurguyu her dönemde görmekteyiz.

Geçmişten günümüze iktidar için aile hem nicel hem nitelik açısından istenilen vatandaş için çok önemli bir kaynak olmuştur. Erkeği özne kadını nesne olarak ele alarak kadınlar üzerinden bir iktidar ağı oluşturulur. Böylelikle kadınlar üzerinden her dönem yeni politikalar yeni hedefler geliştirilir.İktidar tahakkümünü böylelikle buradan başlatmaktadır. Kapitalizmin gelişmesiyle işçiye duyulan ihtiyaç sebebiyle de bu yönlü politikalar artış göstermiştir.

İktidar nezdinde ailenin nüfusa yön vermenin aracı olmasının yanında kadını sadece çocuk doğuran ve evin bakıcısı olma rolüne sıkıştırma hali bu politikaların yalnızca bir parçasını oluşturur. Toplumsal yaşamdan koparılmaya çalışılan kadının kendisine dair söz üretmesi de böylece engelliyor, sadece ailenin ve dolayısıyla erkek iktidarın devamlılığı için kendisini feda eden bir varlık olması bekleniyor. Zihniyetlerdeki meşruluğunun sağlanması ve toplumda yerleşik bir kabul haline gelmesi adına da yine kutsallık veya toplumun devamlılığı gibi söylemlere sığınılıyor.

Aileden başlanarak örülen bu erkeklik ağının yoğunluğu içinde kabul edilenin dışına çıkan kadınların gerek aile içinde gerek ise aile dışında şiddetle karşı karşıya kalması da, ailenin sorunlu ve bol krizli bir yapı halini alması kaçınılmaz oluyor. Kadınlar üzerinde bu denli politikalar üreten ,kadınlara yönelik şiddeti önleyici politikalar üretmek yerine besleyen ve büyüten iktidarın erkekliği cezalandırmasını beklemek de böylelikle imkansızlaşıyor.

Günümüz Türkiye'sinde aile kavramı son yıllarda eskiye nazaran daha çok tartışılmaya başlandı. İktidarın her yıl ürettiği politikalara karşı zaten bunun maması kaçınılmazdı ve bir yandan bu vesile ile kutsal kabul edilenin sorgulanmasına yol açtı.İktidar tarafından yapılan son açıklamada Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı koordinasyonunda "aile yapısının korunması, güçlendirilmesi ve gelecek nesillere sağlam bir miras olarak aktarılması " kapsamında çalışmaların yürütüleceği belirtilmiş ve 2025 yılı 'aile yılı' ilan edilmiştir.Aile yılının ilanında 'üç çocuk' vurgusu da tekrarla yapılmıştır.Bunun yanında evlenmeyi teşvik etmek amaçlı maddi destek duyurusu,danışmanlık hizmetleri , konut kredileri gibi duyurular da yapılmıştır.

Aile yılına özel logo bile hazırlandı. Üretilen bu politikaların toplumdaki yansıması ise geçim derdi, şiddet ,cinayet veya intihar oluyor.2025 yılı aile yılı ilan edilirken yalnızca 2025 yılına girdiğimiz günden bugüne 69 kadın katledildi!

Toplumdaki ayrımcılığı ve şiddeti önlemek yerine bakanlıkça ailenin korunması hedef haline getirilmiştir. Ancak burada gerçekten korunan aile mi? Cinsiyetler arasındaki eşitsizlik nedeniyle kadınlar; psikolojik, fiziksel ,cinsel şiddet vs gibi her türlü şiddete uğramakta, adalete erişememekte ,ucuz işgücü olarak kullanılmaktadır. Bu ayrımcılığın giderek derinleşmesi ve kadına yönelik şiddet vakıalarının gün geçtikçe artması görmezden geliniyor ancak kadın bedeni üzerinden politikalar üretilmekten geri durulmuyor. Gördüğün şiddetin, maruz kaldığın ayrımcılığın hiçbir önemi yok iktidar katında çünkü kadınların asli görevi çocuk doğurmak!

Toplumda bu politikaların yerleşik kabul haline getirilmesi için dizilerde, reklamlarda, sokaktaki duvarlarda, okuldaki kitaplarda velhasıl başımızı çevirdiğimiz her yerde kadın olmakla anne olmanın özdeşleştirildiği cümlelerle karşılaşyoruz. Bu şartlarda evlenmek istemeyen veya çocuk doğurmayı tercih etmeyen kadınlar da toplum içinde 'kusurlu ' veya 'eksik' bir varlıkmiş gibi yorumlanarak bunun bedelini ödemektedir. Ancak bu bedel ödeme hali öyle bir şey ki evlenip ,çocuk doğurmak da bunun önüne geçmemektedir. Evlendikten sonra kadınların başta eşlerini ne denli memnun ettiği ,eşlerine ve ailesine ne denli hizmet ettiği konuşulur. Daha sonra hemen ilk yıllarda çocuk doğurmazsa yoğun soru bombardımanına maruz bırakılır .Çocuk doğurmak istediğinde ve doğurduğunda da önce doğum türü daha sonra ise 'anneliği 'konuşulur .Çocuğun dünyaya gelmesiyle de toplumsal baskı son bulmaz öldüğü güne kadar eşine ve çocuklarına hizmeti üzerinden , aile içindeki işlevselliği üzerinden tanımlanır. Maruz kaldığı her türden şiddetin sorumlusu yine kendisi gösterilir. Böylelikle kadının bedeninin yanında ruhu da tahrip edilir.

Bu yönüyle bile bakıldığında mevcut aile yapılarının kadınlar için ne kadar güvenli olduğunun sorgulamasını yapmamak elde değil. Aile içinde kadının maruz kaldığı her türlü şiddet böylelikle "aile içinde olur böyle şeyler " denilerek normleştiriliyor. Kadınların maruz kaldığı her türlü şiddete karşı reflekslerini öldürme ve kendi pahasına bile olsa ailenin daha önemli olduğu vurgusu yapılıyor. Özel ve mahremiyet adları altında kadına yönelik şiddeti görünmez kılmaya yönelik çabaların ve kadının kendinden vazgeçişinin çarpık bir sistemi ayakta tuttuğu gerçeği karşısında 'özel' bir alandan bahsetmek mümkün değildir. Tam da bu yüzden 'özel ' olan aynı zamanda politiktir.

Bu gerçekliğin sorgulanması bile bir linç ile karşı karşıya kalınmasına sebebiyet veriyor. Ancak eleştirilen ailenin kendisi değil mülkiyete dayalı, iktidarcı ve kadının varlığı ama yokluğu üzerine inşa edilme halidir. Bunun başlangıç aşaması olarak yaşamın her alanında bize öğretilen kavram ,söylem ,davranış ve alışkanlıkların da sorgulanması gerekiyor. Erkek iktidarın yarattığı politikaları en küçük yapı taşından başlayarak düşünmek ve kendi varlığının sesi olmak gerekir.

Av.Zilan ESEN

MEZOPOTAMYA'NIN KADİM GELENEĞİ VE YENİDEN DOĞUŞU: DEQ

Mezopotamya'nın kadim geleneklerinden biri olan deq, yüzyıllardır kadınlar ve erkekler tarafından yapılan ve vücuda işlenen sembollerle hayat bulan bir sanat biçimidir. Ancak, geçmişte toplumsal ve dini baskılarla gerileyen bu kültürel miras, son yıllarda yeniden ilgi görmeye başlamıştır.

Deq, yalnızca estetik bir ifade değil, aynı zamanda bir inanç ve kimlik sembolüdür. Kültürel aktarımın önemli bir parçası olan bu gelenek hem geçmişin izlerini taşımış hem de bugüne kadar çeşitli zorluklarla varlığını sürdürmeyi başarmıştır.

Son dönemde deq'in yeniden popülerleşmesiyle birlikte, bu sanatı yaşatan ve gelecek nesillere aktarmaya çalışan isimlerden biri de, yıllardır bu alanda araştırmalar yapan ve eğitim veren Fatma Temel'dir.

Mardin'de doğan Temel, Diyarbakır Sur'da deq geleneğini sürdürüyor.

Temel ile deqin kökenlerini, günümüzdeki yeri ve geleceği hakkında konuştuk.

Deq nedir? Nasıl yapılır? Günümüzdeki dövme sanatından farkı nedir?

Deq geleneksel bir sanat olmakla birlikte ortak bir kültürüdür aslında. Kürtlerin, Arapların, Ermenilerin ve bütün Mezopotamya halklarının...

Her ne kadar ortak bir kültürse de halktan halka özelleşebiliyor. Kürtler bu sanata “deq” diyor, Araplar “wesm” diyor. Ve yine bir başka millet başka bir isim verebiliyor keza farklı motif veya farklı teknikler kullanarak yapılabiliyor. Bizde, yani Kürtlerde, deq deniliyor ve genellikle kız çocuğu doğurmuş anne sütü ve gaz lambası isiyile yapılıyor. Ama tabii farklı teknikler de mevcut. Bazı bitki özleri ile isi karıştırıp da yapabiliyorlar. Yumurta sarısıyla, kına ile yapılanlar da var. Ama genellikle hepsinde is kullanılmaktadır. İsin kullanılması da deqi modern dövmeden ayırmaktadır. Bir diğer fark ise, deqte geleneksel motifler varken dövmede gelenekselliği yakalamak pek mümkün olmuyor.

Kürtler için kutsal ve önemli olan bazı figürler, insan vücuduna işlenmiş zaman içinde. Ve bu geleneğin yaklaşık 12 bin yıla kadar bir geçmişi var. Tarihin sıfır noktası Göbeklitepe’de bazı taşların üzerinde deq motiflerine benzer motifler bulunmuştur.

Göbeklitepe’nin bir inanç merkezi olduğunu biliyoruz, peki deqin inanç ile bir ilgisi var mı?

Tabii tabii!

Deq de bir inanç biçimi aslında. Sekiz yıldır bu konuya ilgim var, araştırıyorum ve deqin hem bir iletişim biçimi hem de bir inanç biçimi olduğunu düşünüyorum. İnsanlar motiflere bir anlam yükleyerek ve o motiflerin hayatlarında bazı değişiklikler yaratacağına inanarak yaptırıyorlar. Mesela, güneş motifinin şifa ya da koruyuculuk getireceğine inanılıyor ya da başağın bereket getireceğine inanılıyor. Yani bu motiflerin her birinin bir anlamı ve yapılış amacı var. Bu anlamda deq için eski bir din de denebilir. Ve tabii ki daha çok kadınlar tarafından icra edilen bir sanat.

Tercih edenler mi yoksa daha çok icra edenler mi kadınlar oluyor?

Hem yapan hem de yaptıranlar genellikle kadınlar oluyor. Bu gelenek kadınlar vasıtasıyla geçmişten günümüze aktarılmıştır. Erkekler de yapıyor ama çok düşük bir oran bu. Eskiden kadınlar belirli ritüellerle deq yaparlarmış. Mesela; ilkbaharda kadınlar toplanır, koyunları sağar belirli bir yerde, bir ağacın altında ya da bir derenin kenarında toplanarak deq yaparlarmış.

Burada değinmek istediğim bir husus var o da deqin sadece güzellik için yapıldığı düşüncesidir. Halbuki deq bereket, şifa, koruyuculuk, mutluluk, huzur, refah gibi anlamlar da taşır. Bazı aşiretlerde gücün bir göstergesi olarak da kullanılmış. Hatta bazı aşiretler birbirlerinden farklı motifler geliştirerek, o motifleri kimlik sembolü olarak kullanmış.

Baharda yapılıyor dedin, peki bunun Newroz ile bir bağı var diyebilir miyiz?

Evet, bahar bir değişim dönüşüm zamanı aslında. Newroz da bunun en büyük nişanesi bizim için. Özellikle bu dönemde yapılmasının nedeni hem bereketi çekmek hem de baharla beraber yaraların daha hızlı iyileşiyor olmasıdır.

Vücutundaki motifler daha çok Kürtler'de mi var, yoksa Mezopotamya halklarında genel olarak bulunuyor mu?

Mezopotamya halklarında genel olarak bulunuyor ancak Araplarda güneş motifi daha az rastlanan bir sembol. Bizde ise güneş motifi; taç ve ayna gibi sembollerle birlikte sıkça kullanılıyor.

Her topluluğun kutsal kabul ettiği unsurları motife dönüştürdüğünü görmekteyiz. Araplarda motifler dinle daha fazla ilişkilendirilmiş durumda. Örneğin, Arap kadınları genellikle alt dudaklarına ve çenelerine dövme yaptıklarını görüyoruz. Bunun dini bir anlamı olduğuna inanmakla birlikte "Biz dudaklarımıza ve çenemize yaparız çünkü anamız Hz. Fatma da yapmış." demektedirler. Bu nedenle bu bölgelere yapılan motifler helal kabul edilirken, diğer bölgelere yapılanlar haram sayılabiliyor.

Yaşlı kesimde bir 'günah' algısı var mı?

Deq bir kimlik, hem kadın kimliği hem de Kürt kimliği açısından değerli. Şu an deq'ın son temsilcileri 60-80 yaş arasındaki teyzeler. Bu sanatın yok olma noktasına gelmesinin temel sebepleri din ve toplumsal algı. Toplum bunu ayıp ve haram olarak gördüğü için deq giderek azalmış. Aynı zamanda bir asimilasyon süreci de var. Bir teyzeyle yaptığım bir röportajda bu hususu kendisine sorduğumda bana: "Ben bunları yaptırdığımda öyle bir şey yoktu. Hatta herkes güzel bulurdu. Ama sonra birileri bize bunun günah olduğunu söyledi. Biz de saklamaya başladık." dedi. Yani, deq sürecinin gerilemesinin başat sebepleri sonradan dayatılan dinî ve toplumsal baskılar.

Kaldı ki; dinde deqın bir haram veya yanlış olduğuna yönelik bir görüş de yok. Eskiden şeyhler ve din adamlarının sağlık için yapılmasını önerdiğini de bilmekteyiz. Nitekim bazı kaynaklar da bunu destekliyor.

80'ler ve 90'larda bu kültüre bakış nasıldı?

O yıllardan sonra insanlar deqlerinden kurtulmak için kötü yöntemler kullanmaya başladı. Kimyasal asitlerle yakarak veya kazıyarak çıkarmaya çalıştılar. Bunu neden yaptıklarını sorduğumda; dinin ve toplumsal algının etkisiyle günah sayılmaya başladığını söylüyorlardı.

Geçenlerde Urfa'nın Viranşehir ilçesindeki Burç köyünde Ezidi kadınlarla konuştum. Avrupa'ya göç eden bir teyze insanların ona garip bakması ve bir iş görüşmesinde "Yüzündeki Deq'lerden dolayı seni işe alamayız" denmesi üzerine lazerle deqlerini sildirmiş. Göç etmek zorunda kalıp yeni bir düzene uymak için kültürünüzden ödün vermek zorunda kalmak çok acı verici...

Yeni nesil Deq'e nasıl bakıyor ve sence deq'e sahip çıkılacak mı?

Batılılaşma çabaları, toplumda geri kalmışlık algısı yaratıyor. İnsanlar "Bizim kültürümüz batıya ters!" diye düşünüp uzaklaşıyor. Bir dönem deqleri taşımak ya da geleneksel kıyafetler giymek geri kalmışlık olarak görülüyordu. Ama son dönemlerde bir dönüş var, insanlar tekrar köklerine dönüyor. Şimdiki nesil her ne kadar popüler kültürün etkisinde olsa da ilgileri var. Birçok genç dükkana geliyor ve "Bu benim kültürüm, bunu yaşatmak istiyorum" diyor. Annelerinin, nenelerinin deq motiflerini getirip, aynısını yaptırmak isteyenler var. Bu gerçekten çok değerli, çünkü motifler bu şekilde aktarılıyor ve bu kültür bu şekilde canlılığını koruyor. Şu an bir dönüşüm var, insanlar tekrar deqlere sahip çıkmaya başladı. Bu zaman alacaksa elbette ki bu çok değerli bir süreç.

Son 4-5 yıldır deq motiflerine oldukça fazla rağbet var. Motifler takılardan dövme sanatına, kumaş tasarımına kadar birçok alanda kullanılıyor. Popüler kültürle birlikte bu motifler daha da yaygınlaştı. Birçok dövmeci deq motiflerini kullanmaya başladı. Ayrıca ben de bu sanatı devam ettirmek isteyen kişilere eğitim veriyorum. Şu an benim eğitim verdiğim bazı kişiler kendi atölyelerini açmış durumda.

Sur'da çalışan ve böylesi bir sanat icra eden bir kadın olarak karşılaştığın zorluklar var mı?

Maalesef ki evet. sosyal medyada, kültürden haberi olmayan bazı insanlar "Sen bizim kültürümüzü erotize ediyorsun" diyerek linç etmeye çalışıyor. Oysa deqler kadın bedeninin her yerine yapıyor: yüz, boğaz, göğüs hatta vajina etrafına bile!

Sokakta birebir yaptığım iş nedeniyle doğrudan bir tepkiye maruz kaldığımı söyleyemem. Sadece kadın esnaf olduğum için veya Sur içinde bir dükkan işletmeye çalıştığım için bile farklı muamele görebiliyorum. Sur'da esnaf birkaç kadın var ve maalesef ki bu bağlamda zorlandığımız alanlar oluyor. Hem kiracı olarak hem de sokaktaki diğer esnaflarla ilişkilerimizde sürekli bir baskı hissediyoruz. Erkek esnaflar tarafından farklı davranışlarla karşılaşıyoruz. Örneğin; ben burada şu ana kadar üç farklı dükkan değiştirdim. Her seferinde, bir kadın olarak bir işletme sahibi olmamın bir sorun olarak algılandığını fark etmekteyim. "Kirayı şu kadar yapacağım", "Şu şekilde olacak", "böyle yapmalısın" gibi baskılar her zaman var. Bir noktada ya bu işi tamamen bırakacağım ya da ne olursa olsun devam edeceğim. Ben devam etmeyi seçtim. Yani çaresizlikle, baskıyla yüzleşmek zorunda kaldım. Bunları hayatın bir parçası olarak görmek zorunda kalıyoruz maalesef ki!

Av.Sidar ENEŞ

